

Poznań, dnia 21 października 2020 roku

prof. UAM dr hab. Marcin Lemkowski
Katedra Prawa Cywilnego, Handlowego i Ubezpieczeniowego
Wydział Prawa i Administracji UAM w Poznaniu

Opinia

w przedmiocie osiągnięć naukowych Pana Doktora Michała Chajdy w postępowaniu habilitacyjnym

Podstawa opinii

1. Zostałem poproszony o dokonanie oceny, czy osiągnięcia naukowe Wnioskodawcy, Pana Doktora Michała Chajdy, spełniają kryteria określone w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2017, poz. 1789) oraz wydanym na jego podstawie rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz.U. 2011, poz. 1165) oraz o przygotowanie pisemnej recenzji. Do składu komisji habilitacyjnej jako recenzent zostałem powołany przez Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułów w dniu 6 maja 2020 roku, o czym zostałem zawiadomiony za pośrednictwem Dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uczelni Łazarskiego.
2. Kandydat pod ocenę poddał osiągnięcie naukowe w postaci cyklu publikacji zatytułowanego „Zobowiązania pieniężne w polskim prawie cywilnym”, ukazujących się w latach od 2003 do 2015 roku. Mimo, że zwieńczeniem badań objętych tym cyklem była monografia „Zobowiązania pieniężne na tle przemian polskiego prawa prywatnego”, Toruń 2014, licząca 188 stron, Habilitant wyraźnie wskazał w autoreferacie, że w ramach niniejszego postępowania nie wskazuje jej jako „osiągnięcia” w rozumieniu cytowanej ustawy, wobec czego nie czynię jej w ogóle przedmiotem oceny.

Ocena przedstawionego cyklu publikacji

3. Przedmiot badań przedstawionego do oceny cyklu publikacji nie został jasno zakreślony, wyjąwszy nadanie mu tytułu. Wprawdzie Autor podjął taką próbę w autoreferacie, jednak można zasadnie przypuszczać, że powstała ona *ex post*, przy okazji przygotowania autoreferatu w 2019 roku, gdy tymczasem przedmiot badań powinien zostać określony przed ich rozpoczęciem. Natomiast w trakcie badań można dokonywać w tym zakresie jeszcze niezbędnych korekt. Wyróżnione w autoreferacie, pojedyncze i niepowiązane ze sobą obszary analiz (s. 9-15) nie pozwalają uznać ich ani za istotne, ani za trafnie sformułowane.
4. Pierwszy obszar to: „Specyfika zobowiązań pieniężnych w aktywnych oraz pasywnych czynnościach banku (badania w latach 2003-2004)”. Tak zakreślony temat z całą pewnością nie został wyczerpany w dwóch publikacjach Habilitanta powstałych w latach 2003 i 2004, zatytułowanych: „Kredytowanie przy pomocy kart kredytowych” (2003) oraz: „Przedawnienie roszczeń z umowy rachunku bankowego” (2004).
5. Niemniej jedną z najbardziej wartościowych naukowo prac Habilitanta jest właśnie artykuł zaliczony do tej tematyki, dotyczący przedawnienia roszczeń z umowy rachunku bankowego. Można jednak mieć wątpliwość, czy publikacja ta w ogóle mieści się w zakresie tematu objętego tytułem cyklu publikacji – „Zobowiązania pieniężne w polskim prawie cywilnym”. Oczywiście umowa rachunku bankowego ma za przedmiot pieniądź, niemniej umów, w ramach których dochodzi do spełnienia świadczenia pieniężnego choćby przez jedną ze stron jest wiele, stąd wybór akurat tej umowy jako przedmiotu badań w ramach cyklu publikacji wymagałby dodatkowego uzasadnienia, czego brak.
6. Sam artykuł zawiera interesujące i trafne tezy, aktualne na datę jego publikacji (2004 rok). Zbyt kategorycznie brzmi postawiona w nim teza, że przypadek wyrządzenia szkody przez bank czynem niedozwolonym „nie występuje raczej w działalności bankowej” (s. 120). Przewidywania Autora w tym względzie nie okazały się w pełni trafne, ponieważ istnieje wiele orzeczeń sądów potwierdzających właśnie taki charakter odpowiedzialności banków (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2018 roku, I CSK 334/18: „Nie jest wyłączona deliktowa odpowiedzialność

banku wobec osoby, która dokonała omyłkowego przelewu na rzecz posiadacza rachunku, jeżeli bank – mimo polecenia zwrotu kwoty przelewu tej osobie – zaspokoił z niej swoją wierzytelność wobec beneficjenta przelewu”; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2008 roku, IV CSK 380/087: „Niezapewnienie posiadaczowi rachunku bankowego bezpieczeństwa jego środków pieniężnych znajdujących się na tym rachunku przez umożliwienie ich zagarnięcia przez pracowników banku uzasadnia odpowiedzialność banku na podstawie przepisów o czynach niedozwolonych oraz z tytułu nienależytego wykonania zobowiązania”; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2007 roku, V CSK 340/07: „Zarówno wypłata na rzecz osoby nieuprawnionej, jak i dokonanie przelewu bez zlecenia posiadacza rachunku świadczą nie tylko o nienależytym wykonaniu zobowiązania przez bank, lecz także o naruszeniu przez pracowników banku ogólnego obowiązku należytej staranności wobec każdej osoby, z którą nawiązują kontakt w ramach swojej działalności zawodowej. Obowiązek ten wynika z charakteru działalności oraz jej specyfiki związanej z dysponowaniem środkami pieniężnymi. Jego naruszenie stanowi winę w rozumieniu art. 415 KC. W związku z powyższym, roszczenie posiadacza rachunku bankowego o naprawienie szkody przedawnia się nie w terminie określonym w art. 731 KC, a tylko w art. 442 § 1 KC (obecnie art. 442¹ § 1 KC)”; por. także wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 28 maja 2013 roku, I ACa 100/13. Oczywiście sam fakt, że orzecznictwo nie podzieliło stanowiska zajętego przez Habilitanta niczego jeszcze samo przez się nie dowodzi, niemniej twierdzenie, że banki raczej nie popełniają deliktów, zostało postawione za bardzo na wyrost i – jak się zdaje – bez dostatecznego uzasadnienia w postaci obserwacji praktyki bankowej.

7. Na podkreślenie zasługuje to, że w artykule tym Autor przeanalizował, jakie rodzaje mogą powstać dla posiadacza rachunku bankowego, uchwycił istotę kapitalizacji odsetek, zajął się rodzajami rozliczeń prowadzonych przez banki czy wyraził stanowisko w spornej kwestii charakteru wpisu na rachunek bankowy.
8. Niestety, tak pozytywnych walorów nie sposób doszukać się w pozostałych dziewięciu publikacjach mających składać się na cykl aspirujący do miana „istotnego osiągnięcia naukowego”.

9. Wskazano już, że wyróżnienie przedmiotu badań w autoreferacie nie uzasadnia wyrażonego przez Habilitanta przekonania o tym, że może on stanowić podstawę do uznania przedłożonego do oceny osiągnięcia jako istotnego i stanowiącego znaczny wkład w rozwój nauk prawnych.
10. Przedmiot badań sformułowany jako „zależność zasad wykonywania zobowiązań pieniężnych od rodzaju pieniądza” (s. 10 autoreferatu) miał w zamierzeniu Autora dotyczyć tego, czy zasady nominalizmu, waloryzacji oraz walutowości przyjmują inną treść względem pieniądza gotówkowego, bezgotówkowego czy elektronicznego”. Zakresu tego dotyczy przeważająca część publikacji przedstawionych do oceny, tj. „Ewolucja form płatności – od pieniądza gotówkowego do pieniądza elektronicznego” (2006), „Wykonywanie zobowiązań, których przedmiotem są formy pieniądza bezgotówkowego” (2008), „Ewolucja zasad rządzących zobowiązaniem pieniężnym” (2009).
11. Najpoważniejszy zarzut pod adresem tych pozycji jest taki, że w przeważającej części zawierają dokładnie taką samą treść, powielają siebie nawzajem. Rodzaje pieniądza (gotówkowy, bezgotówkowy, elektroniczny) wyjaśnione w chronologicznie najwcześniejszym artykule pojawiają się w dokładnie takiej samej formie w kolejnych. Jedyna różnica między tymi pozycjami, jaką można dostrzec, wynika z zauważenia przez Autora stopniowej zmiany treści art. 358 § 1 k.c., regulującego dawniej zasadę walutowości, a obecnie zasady wykonywania zobowiązań wyrażonych w walucie obcej. Treści artykułu z 2006 roku (s. 29-36) powtarzają się w artykule z 2008 r. (na s. 26-33) i w artykule z 2009 r. (na s. 183-190). Są to treści identyczne, obejmujące te same pozycje w przypisach, zmienione redakcyjnie jedynie w kilku miejscach (inny podział na akapity, różne zdania wprowadzające).
12. Jeśli chodzi o merytoryczną stronę tych rozważań, to uwzględniając czas, w którym prace te były publikowane, były one poprawne, choć mają one charakter głównie sprawozdawczy. Autor rzadko formułuje własne, oryginalne poglądy, ograniczając się do przywoływania stanowisk innych przedstawicieli nauki (zresztą ciągle tych samych, np. artykułu W. Srokosza, Projektowane zmiany w zakresie czynności bankowych – na s. 32 pierwszego, na s. 28 trzeciego i na s. 185 trzeciego z artykułów wskazanych w zakresie tego przedmiotu badań) i przeważnie przyłączając się do jednego z nich.

13. A tymczasem materia zasad wykonywania zobowiązań pieniężnych, z uwagi na stopniowe odchodzenie od zakazu wyrażania zobowiązań w walucie obcej, dawała możliwości formułowania nowych, oryginalnych poglądów. Zagadnienia, które dzisiaj są uregulowane w art. 358 k.c., wcześniej były przedmiotem ożywionych dyskusji w orzecznictwie, choćby w zakresie tzw. klauzuli efektywnej zapłaty, a więc tego, czy dłużnik może spełnić w walucie polskiej zobowiązanie wyrażone w walucie obcej, jeśli umowa mu tego nie zabrania (por. zwłaszcza wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2003 r. V CKN 101/01, w myśl którego zobowiązanie, którego przedmiotem jest świadczenie sumy pieniężnej wyrażonej w walucie obcej, może być wykonane z złotych polskich). Już tylko na tle art. 358 § 1 k.c. można było poprowadzić rozważania odnośnie zasad przeliczenia waluty, przyjętego kursu, skutków zwłoki dłużnika, itp.
14. Można polemizować z poglądem Autora wyrażonym w 2008 roku (Wykonywanie zobowiązań, których przedmiotem są formy pieniądza bezgotówkowego, s. 41), że zasada walutowości w tamtym czasie nadal obowiązywała. Dokonana w wyniku kolejnych nowelizacji ewolucja treści ujętych w art. 358 § 1 k.c. prowadzi raczej do wniosków, które Habilitant po części dostrzegał, a mianowicie do tego, że zasada walutowości została już wtedy uchylona, mimo że przepisy Prawa dewizowego nadal w określonych przypadkach wprowadzały ograniczenia obrotu dewizowego.
15. Z punktu widzenia oceny całości cyklu jako istotnego bądź nie osiągnięcia naukowego kluczowe jest to, że Habilitant sam przyznał, że nie w pełni zbadał nowe rozwiązania prawne (chodzi o nowelizację art. 358 k.c.) w ramach przedstawionego we wniosku do oceny cyklu publikacji. Na s. 196 artykułu z 2009 roku zatytułowanego „Ewolucja zasad rządzących zobowiązaniem pieniężnym” podał, że „zagadnienie to szerszej analizie poddam w przygotowywanej przeze mnie rozprawie habilitacyjnej, gdyż zasługuje na szersze omówienie”. Jak należy wnosić z treści wniosku i załączników, zapowiedź ta nie została zrealizowana, gdyż rozprawa habilitacyjna w formie odrębnego, zwartego dzieła dotyczącego ewolucji zobowiązań pieniężnych w prawie polskim ostatecznie nie powstała, co jednak nie dezaktualizuje potrzeby jej opracowania, dostrzeganej przez Habilitanta. Ma to natomiast istotny wpływ na ocenę kompletności przedstawionego do oceny cyklu publikacji oraz istotności jego wkładu dla rozwoju nauk prawnych.

16. Autor w ramach cyklu publikacji zajmował się także skutkami niewykonania zobowiązania pieniężnego, z uwzględnieniem ograniczeń wysokości oprocentowania. Badania te były prowadzone w okresie następującym krótko po intensywnych zmianach polskiego prawa odsetkowego. Ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. 2005, poz. 1316) przywrócono w polskim prawie cywilnym odsetki maksymalne, co niewątpliwie zainspirowało Habilitanta do podjęcia tej problematyki. Poświęcono jej publikacje pt. „Cywilnoprawne przepisy ograniczające wysokość oprocentowania umów o funkcji kredytowej” (2008) oraz „Ochrona praw klientów instytucji finansowej” (2008).
17. Pierwszy artykuł został opublikowany w 2008 roku, a więc w dwa lata od wejścia w życie nowelizacji Kodeksu cywilnego w zakresie odsetek maksymalnych, jak również rok po ukazaniu się monografii „Odsetki cywilnoprawne” mojego autorstwa (2007), którą Habilitant w kilku miejscach przywołuje. Wyrażone w tym artykule poglądy są dojrzałe, dobrze osadzone historycznie i aksjologicznie, niemniej nie zawsze mają walor nowości naukowej. Podkreślenia wymaga, że Autor zabrał głos w dyskusji na temat trudnego problemu prawnego odnośnie tego, czy przepisy o odsetkach maksymalnych znajdują zastosowanie także do odsetek, o których mowa w art. 481 § 1 k.c. i opowiedział się za takim stanowiskiem, które po wielu latach zostało podzielone przez Sąd Najwyższy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2020 r., I NSNc 28/19).
18. Ogólna staranność i dojrzałość tego artykułu bardzo mocno kontrastuje z drugą pozycją wskazaną jako odnoszącą się do tej części przedmiotu badań – „Ochrona praw klientów instytucji finansowych” (2008). W artykule tym popełniono bardzo liczne błędy edytorskie, często utrudniające zrozumienie samego tekstu. Wyrażono także bardzo kontrowersyjne poglądy, jak np. ten, że zdaniem Autora należy zachować zasady wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych, gdyż ochrona praw jednych klientów banku, to jest kredytobiorców nie [może] zagrażać interesom innych klientów banku, to jest depozytariuszy”. Po pierwsze, takie stanowisko Habilitanta pozostaje w pewnej sprzeczności do widocznej w innych jego pracach tendencji do ochrony praw konsumentów, zwłaszcza dłużników dotkniętych lichwą. Po drugie, jak wiadomo, nie zostało ono zupełnie podzielone przez ustawodawcę, który wyeliminował z obrotu bankowy tytuł egzekucyjny, co jednocześnie nie zmateriałizowało ryzyka

bezpieczeństwa depozytów, na możliwość wystąpienia którego Pan dr Chajda wskazywał. Sektor bankowy poradził sobie również bez tego przywileju, bez szkody dla bezpieczeństwa przechowywanych środków pieniężnych.

19. Ostatni wyodrębniony przedmiot badań dotyczy „perspektyw rozwoju zobowiązań pieniężnych, w tym płatności za pomocą pieniądza elektronicznego” (s. 13 autoreferatu). Takie rozróżnienie obszarów badań nie jest precyzyjne, bo Autor sam do tej części po raz wtóry zalicza przepisy „antylichwiarskie” (s. 15 autoreferatu), które były już przedmiotem badań wyodrębnionym wcześniej. W tym zakresie Habilitant w ogóle nie wskazuje, które pozycje do niej zalicza, podając jedynie lata ich publikacji (2009-2015). Trzeba się wobec tego domyślać, że chodzi tu m.in. o artykuł „Prawna problematyka płatności pieniądzem elektronicznym”. Rozważania te mają charakter sprawozdawczy, a także uwzględniając datę ich publikacji – często również historyczny.
20. W autoreferacie Habilitanta brakuje wskazania celu pracy. Z obowiązku tego nie zwalnia przedstawienie do oceny pracy nie w formie monografii, jak to przeważnie czynią wnioskodawcy w postępowaniu habilitacyjnym, ale cyklu publikacji. Cel ten, podobnie jak przedmiot badań, powinien być zakreślony przed ich podjęciem. Wymusza to skądinąd konieczność tego, aby publikacje składające się na cykl były tym celem ze sobą powiązane. Nie dostrzegam pomiędzy dziesięcioma artykułami powstałymi na przestrzeni 13 lat, z których ostatni ukazał się 5 lat temu, żadnego takiego związku. Cel badań nie został określony w sposób spajający poszczególne publikacje w jedną całość. Stanowią one zbiór bardzo luźno powiązanych ze sobą prac, których jedyną częścią wspólną jest szeroko rozumiany pieniądz. Pieniądz w prawie cywilnym jest jednak zjawiskiem tak złożonym, że uczynienie go przedmiotem badań oraz zakreślenie ich celu w odniesieniu do niego musi być precyzyjne i temu wymogowi Habilitant nie sprostał. Zresztą nigdzie w przedstawionych materiałach nie odnajduję nawet próby sformułowania tego celu.
21. Skoro brak jasno zakreślonego celu pracy, nie można stwierdzić, czy został on zrealizowany. W publikacjach znajdują się niekiedy wartościowe tezy, które jako tezy cząstkowe dowodzą dojrzałości badawczej Autora, albo przynajmniej jego dużego potencjału, który to potencjał jednak nie doczekał się rozwinięcia w stopniu uzasadniającym pozytywną ocenę przedstawionego cyklu publikacji.

22. Obok przedmiotu i celu badań należałoby również wyjaśnić, jaką metodą badawczą Habilitant się posługuje dla jego osiągnięcia. Przeważnie w pracach prawniczych autorzy wykorzystują metodę formalno-dogmatyczną, dokonując wielopłaszczyznowej wykładni przepisów prawa. Wspomagają się metodą badań prawnoporównawczych, a jedynie sporadycznie sięgają do metod właściwym innym naukom. Mimo, że Habilitant na żadną metodę wprost nie wskazuje, to posługuje się niewątpliwie metodą formalno-dogmatyczną. Jednak również ten brak wyjaśnienia co do przyjętej metody badawczej w pracy aspirującej do uznania jej za istotne osiągnięcie naukowe jest brakiem poważnym.
23. Negatywnie wypada wobec tego ocena zarówno przedmiotu badań, jak i ich celu oraz przyjętej metody badawczej. Na to wszystko nakłada się również wzmiankowana już wcześniej okoliczność, że spora część prac składających się na cykl uległa obecnie głębokiej dezaktualizacji. Zagadnień dotyczących np. tzw. „portmonetek elektronicznych”, w czasie powszechnego dokonywania płatności np. za pomocą telefonu i aplikacji, nie można dzisiaj uznać za zaliczające się do istotnych, bieżących problemów obrotu prawnego. Zupełnemu przeobrażeniu uległy zasady wykonywania zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walucie obcej – zrezygnowano z zasady walutowości. Współczesne problemy zobowiązań pieniężnych dotyczą zjawisk takich jak ujemne oprocentowanie, przewalutowanie kredytów indeksowanych i denominowanych względem CHF, zwłaszcza po wyroku TSUE z dnia 3 października 2019 roku, C-260/18, walut prywatnych (w tym Bitcoina), którymi Habilitant w ogóle się nie zajmuje, a mieszczą się one w tak ogólnie zakreślonym tytule, jak: „Zobowiązania pieniężne w polskim prawie cywilnym”.
24. W podsumowaniu jestem zmuszony wobec tego stwierdzić, że przedstawiony do oceny cykl publikacji nie spełnia wymogów, jakie stawiane są osiągnięciom naukowym pozwalającym na nadanie kandydatowi stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych. Cykl publikacji stanowi niepowiązany ze sobą przez przedmiot i cel badań zbiór artykułów, do tego w znacznej części zawierających powtarzające się fragmenty. Wyrażane w nich poglądy rzadko mają charakter oryginalny, stanowiący znaczny, istotny wkład w rozwój nauk prawnych.

Pozostałe kryteria podlegające ocenie

25. Dorobek naukowy Kandydata po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nie pozwala również na jego wysoką ocenę. O ile ilościowo trudno mieć do niego zastrzeżenia, o tyle podkreślić trzeba, że spora część prac powstała we współautorstwie, miejsca publikacji nie należą to tych najbardziej znamienitych, gdy chodzi o ogłaszanie wyników prac badawczych, zaś merytoryczna treść również często pozostawia wiele do czynienia.
26. Habilitant opracował komentarz do niektórych przepisów Kodeksu cywilnego w zakresie deliktów. Komentarz ten nie jest obszerny, np. w zakresie zbiegu roszczeń (art. 443 k.c.) liczy jedynie 25 wersów. Jednocześnie często pominięto w nim treści, które z punktu widzenia danego przepisu mają znaczenie naprawdę fundamentalne. Za przykład może posłużyć to, że omawiając art. 417¹ k.c., dotyczący odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub decyzji nie wskazano wyraźnie, w jaki sposób w orzecznictwie pojmowana jest bezprawność judykacyjna, a więc że chodzi o rażące, kwalifikowane naruszenie prawa, dostrzegalne *prima facie* przez każdego prawnika (por. ostatnio np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2019 roku, V CSK 137/18). Mimo, że pogląd ten może budzić kontrowersje, w komentarzu powinien zostać koniecznie przytoczony, ponieważ przesądza on o tym, że w praktyce szkoda wyrządzona wydaniem niezgodnego z prawem orzeczenia – wyjąwszy pojedyncze przypadki rocznie – nie podlega naprawieniu. Dużo lepiej na tym tle wypada artykuł zatytułowany „Ograniczenia zasady swobody umów”, mimo tego, że przeważająca jego część ma charakter historyczny.
27. Na podkreślenie zasługuje to, że Pan dr Michał Chajda nie ograniczał się tylko do publikacji z zakresu prawa zobowiązań, ale podejmował również badania w zakresie prawa rodzinnego, własności intelektualnej, zagadnień regulacyjnych czy prawa wyznaniowego. Z tej perspektywy oceniając, dorobek Habilitanta jest różnorodny.
28. Habilitant brał udział jako referent w 3 konferencjach międzynarodowych oraz w 35 krajowych, pomagał także w ich organizacji, jako członek komitetów organizacyjnych, co zasługuje na uznanie. Wygłaszał też kilka wystąpień za granicą (we Francji i na Słowacji). Mimo to, dorobek Habilitanta i jego osiągnięcia nie mają charakteru

międzynarodowego. W przedłożonym zbiorze publikacji znajduje się jeden artykuł w języku angielskim, rzadko prowadzone są też rozważania prawno-porównawcze. O ile brak umiędzynarodowienia badań sam w sobie nie powinien być zarzutem pod adresem Habilitanta, o tyle posiadanie tej cechy często ułatwia podjęcie decyzji o ogólnej, pozytywnej ocenie przedstawionych osiągnięć.

29. Habilitant nie może poszczycić się również szczególnymi osiągnięciami na polu dydaktycznym, organizatorskim czy popularyzatorskim. Otrzymał nagrodę indywidualną III stopnia Rektora KUL za całokształt pracy naukowo-dydaktycznej, jednak było to w 2007 roku, czyli 13 lat temu. Opiekował się także Sekcją Prawa Prywatnego Koła Naukowego Studentów Prawa KUL oraz Sekcją Prawa Cywilnego Poradni Prawnej Uniwersytetu Rzeszowskiego. Opracował hasła encyklopedyczne do pozycji pt. „Leksykon obywatela”. Te elementy wyróżniają się pozytywnie w dydaktyczno-organizatorskiej biografii habilitanta.
30. Brak wśród aktywności Habilitanta natomiast kierowania czy uczestniczenia w programach badawczych, co również *per se* nie może przesądzać o negatywnej ocenie całego dorobku, niemniej mogłoby istotnie oddziaływać na ogólnie wyrażoną opinię. Brak również recenzji oraz prac o charakterze redaktorskim.
31. Na zakończenie należy podkreślić, że w ostatnich latach przed złożeniem wniosku Autor właściwie zaprzestał publikować efekty swoich prac. Ten brak intensywności wysiłków badawczych Autora w ostatnim okresie pozwala przypuszczać, że w przyszłości trudno będzie oczekiwać co do tej kwestii jakiegóż radykalnej, pozytywnej zmiany.

Podsumowanie

32. Biorąc pod uwagę kryteria wskazane w art. 16 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2017, poz. 1789) oraz w wydanym na podstawie art. 16 ust. 4 tej ustawy rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku stwierdzam, że cykl publikacji Pana doktora Michała Chajdy zatytułowany „Zobowiązania pieniężne w polskim prawie cywilnym” nie stanowi osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczny wkład Autora w rozwój dyscypliny nauki prawne

oraz że Pan dr Michał Chajda nie wykazuje się istotną działalnością naukową. W związku z tym rekomenduję Komisji habilitacyjnej podjęcie uchwały zawierającej negatywną opinię w sprawie nadania Kandydatowi stopnia doktora habilitowanego.

Marcin Lemkowski

